

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Кафедра мовної підготовки іноземних
громадян

Co-funded by
the European Union

МАТЕРІАЛИ

**V Всеукраїнської науково-практичної
студентської онлайн-конференції
«НАУКОВА СПІЛЬНОТА СТУДЕНТІВ
XXI СТОЛІТТЯ»**

13 жовтня 2022 року

Суми 2022

УДК: 811'243:37(063)

Н 34

Редакційна колегія:

О. П. Сидоренко, кандидат педагогічних наук, доцент;

Л. В. Біденко, кандидат педагогічних наук, доцент;

С. С. Зайцева, кандидат наук із соціальних комунікацій

Н 34 Наукова спільнота студентів XXI століття : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції / упоряд. : О. П. Сидоренко, С. С. Зайцева, Т. Г. Чернишова. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 141 с.

Матеріали містять тексти доповідей учасників V Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції «Наукова спільнота студентів XXI століття». Збірник матеріалів конференції підготовлено в рамках першого етапу реалізації Модуля Жан Моне «Європейські цінності міжкультурного діалогу в галузі освіти: міждисциплінарний та інклюзивний підходи» («European values of intercultural dialogue in education: interdisciplinary and inclusive approaches» – EUROVALID), номер 101085224.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст, правдивість наведених наукових результатів дослідження несуть автори опублікованих матеріалів.

УДК: 811'243:37(063)

© Колектив авторів, 2022
© Сумський державний університет, 2022

ПОНЯТТЯ «СВОЄ – ЧУЖЕ» В СИСТЕМІ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ (на основі відгуків іноземних студентів)

Досліджували це питання М. Костомаров, П. Куліш, М. Драгоманов, І. Франко, на сучасному етапі – В. Топоров, Л. Дунаєвська, М. Наєнко, С. Козак, М. Гримич, Е. Касперський та ін. Зокрема, вчені говорили про особливе значення понять «своє» і «чуже» у міфологічній свідомості, де «чуже» визначалося як відмінне, не схоже на «своє», а поняття «своє» встановлювалось через відчуття взаємототожності, взаємозалежності різних людей до широкої спільноти. Відтак, способом розпізнання «чужої» людини у міфологічній свідомості стає ототожнення її з певним міфічним персонажем. З розвитком людської свідомості це поняття набуло ширшого значення. Поняття «своє – чуже» за А. Швецовою, має таку структуру: контактність, спільність уявлень, спільність реакцій, комплекс національної відрази» [8, с. 107]. Саме в цій структурі як складові характеру знаходять свій вияв честь, мудрість, шляхетність, мужність, свобода, почуття родинного обов'язку, відношення до землі, утверджуючи духовну й мілітарну стійкість особистості.

На кафедрі мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету, ми ознайомлюємо іноземних студентів з країн Африки, Близького Сходу з українськими народними думами та піснями, здійснюємо порівняльну характеристику з їх народною творчістю. Відтак, поняття «своє–чуже» ми розглядаємо на матеріалі української народної думи «Маруся Богуславка». У процесі такого ознайомлення відбувається взаємообмін національними культурними цінностями, з'ясовуються психологічні особливості народу, природа національного характеру, основи суспільного та особистісного ідеалу, що є важливими складовими у розумінні прикметних рис характеру кожного окремого народу.

У такому разі, шляхетність як характерну рису українського народу у думі «Маруся Богуславка» розглядаємо крізь призму контактність, спільність реакцій, комплекс національної відрази. Коріння її порядності та ушляхетненості криється у способі та ладі життя українського селянства, серед якого вона виросла. Як зазначає Д. Донцов, що сама «шляхетна справа ушляхетнює й нешляхетну людину», бо саме такій людині властива «честь, цебто вірність своєму ідеалові безкорисна служба своїм правилам життя» [2, с. 159]. Зауважуємо, що Маруся довгий час перебувала на чужій землі. На перший, погляд її нічого не пов'язувало з рідним краєм. Та попри це, вона розпізнається як «своя» відносно України й «чужа» відносно Туреччини, бо вирізняється зі світу, в якому вона живе. У такому разі в її діях і вчинках, в її свідомості досить виразно заявляє про себе комплекс національної відрази. Ці відмінності полягають у тому, що вона не байдужа до невольників, які сидять у «кам'яній темниці», бо то «свої», з того краю, з якого і вона сама. Та відчуття спорідненості могло б втратитися за довгий час перебування у розкошах, «не у тому світі». Але Маруся Богуславка не втратила його, бо національна ідея не згасла в її думках, помислах, свідомості. Ця ідея заснована на зв'язку, спорідненості зі своїм народом, на спільності прагнень, почуттів, обов'язку і т.д. Відчуття співпереживання, бажання допомогти семистам казакам-невільникам виходять на перший план уже на самому початку думи: Гей, то дівка-бранка, / Маруся, попівна-Богуславка, / А все добре дбає, / До кам'яної темниці прибуває» [7, с. 126].

Тож, прослухавши думу «Маруся Богуславка», африканські студенти сприйняли образ героїні як своєрідний образ-переживання, що є типовою картиною духовного світу людини з теплих країн, де під впливом кліматичних умов (і не тільки), формувалося тонке відчуття людиною навколишнього світу. Тому вони співпереживають як невольникам, які «тридцять літь у неволі пробувають / Божого світу, сонця праведного у вічі собі не видають» [7, с. 24], так і Марусі Богуславці, яка «до темниці прихожає, Темницю відмикає / Всіхъ козаківъ / Біднихъ невольниківъ / На

волю випускає» [7, с. 24]. Студенти з Близького Сходу сприймають образ Марусі Богуславки в іншій площині. Їх увага зосереджена на її діях, а саме, на звільненні своїх земляків й тому, що вона не втекла разом із невільниками. Такий вчинок українки студенти пояснюють її мудрістю і далекоглядністю. Наприклад, курд Абдерахім (Туреччина) зазначає: «Дуже добре вона зробила, що відпустила земляків. А що не пішла з ними, теж добре. Коли б втекла з козаками, то султан обов'язково їх наздогнав би й знищив усіх. Та оскільки вона залишилася, то була вірогідність того, що він цей вчинок їй пробачить. Таким чином козаки успішно дістануться на рідну землю» [7, с. 209]. Гьокальп Кайяпінар з Туреччини, аналізуючи образ Марусі, зауважує, що жінка для чоловіка-турка має належати тільки йому, він ніколи не допустить зради. І якби Маруся втекла від султана, то смерть для неї була б неминучою. «Зрадила його – то зрадила все навколо себе» [7, с. 210]. Розуміння поняття «кохання» в турецькій мові відтворено в лексемах як почуття aşk (кохання → ерос), sevda (кохання → часто символізує нерозділене кохання), sevgi (кохання → симпатія), ruh (душа), gönül (серце / душа) і kalp (серце → у фізіологічному значенні) [5, с. 210]. В турецькому менталітеті переважає конотація «лікування/зцілення/вивільнення від страждань та суму».

Коли увагу студента з Туреччини привертає образ Марусі Богуславки як мудрої, відданої жінки своєму султанові, яка заспокоює його серце, лікує душу, звільняє від страждань, то Мухаммад Абу Хамеда з Йорданії захоплений її сміливим вчинком. Для нього вона є прикладом для наслідування. «Ця дівчина не забула свою Батьківщину, – говорить студент, – ризикуючи своїм життям, вона відпускає невольників-українців додому. Вона дуже хоробра» [4, с. 90]. Аналізуючи народну думу, студент робить висновок про те, що цей народний твір потрібно вивчати у школі. Звертає увагу Мухаммад й на те, що героями українських народних дум є прості українці з глибоким внутрішнім світом. «У нас в Йорданії – зауважує студент, – в піснях возвеличуються образи короля, генерала, керівника, але

ніяк не простих, звичайних людей. Українці ж бережуть в пам'яті подвиги славних козаків, возвеличують їх у піснях. Хоробрими є не тільки чоловіки, але й дівчата» [4, с. 90].

Захоплюючись мужністю Марусі Богуславки, студенти звертали увагу й на музичний ритм думи. Так, наприклад, в українських мелодіях студент Інносент з Танзанії відчув красу внутрішнього світу українців. Він, буди студентом медичного факультету, запропонував використовувати українські мелодії «для пацієнтів неврологічних відділень, загальної терапії, тому що думи сповнені оптимізмом, приємними, спокійними звуками» [6, с. 6–7].

У думі колективну свідомість в системі «свій», «рідний» презентують сімсот козаків і Маруся Богуславка. Саме колективізм дій і вчинків є прикметною рисою національного характеру народів арабського світу. Тому ментальний зв'язок дівки-бранки з козаками студенти глибоко відчують. В аналізі думи ми звертаємо увагу на те, що побіжна суперечність між невільниками й Марусею, коли козаки хибно витлумачили мету візиту «дівки-бранки», одразу знімається признанням Марусі. Далі за сюжетом твору автори моделюють абсолютну взаємодію, взаємодопомогу, взаємодовіру між колективним та індивідуальним, їх спільну підтримку та взаємодоповнюваність. На це вказує й В. Азьомов: «Не протистояння, виснаження, розділення й кінцева здача позицій, як не раз бувало на крутих поворотах української історії, – у думі переконливо пропагується гармонійне поєднання особистого й громадянського, індивідуального й колективного, їх підпорядкування суспільним інтересам. Так момент ослаблення, розділення й поразки стає залогом міцності, єдності й перемоги» [6, с. 39]. Так поглиблюється розуміння *свого*. Крім того, хто назвав Марусю Богуславою? Народ. Козацька традиція. Назвався тим, звідки прийшов. Так громадянське злилося з особистим, духовне з матеріальним, так людина й рідна земля ставали однією цілісною субстанцією – ознакою dokonаної нації й так утверджувалася національна стійкість. Саме це й зауважили іноземні студенти у своїх відгуках.

Таким чином, поняття «своє–чуже» в системі етнокультурних цінностей посідає чільне місце у розкритті міжетнічних світоглядних зв'язків, а це дає можливість у багатокультурному мовному середовищі краще зрозуміти один одного та входити в життя сучасного світу на своїх питомих національних духовних підставах.

Список використаних джерел

1. Азьомов В. Сім Великоднів на тиждень або Славень многовоскресності національної свідомості в думі «Маруся Богуславка». Архів В. Азьомова. С. 1–63.
2. Audyn A. Methodology of the study of the concept of «love» in Russian and Turkish paintings of the world (based on the works of I.A. Bunin and Ya.K. Beyatly). *Advanced Education*. 2014. No 7. P. 7–10.
3. Донцов Д. Дух нашої давнини. Дрогобич : Відродження, 1991. 341 с.
4. Набок М., Мухаммад Абу Хамеда. Порівняльний аналіз національних картин світу в українській та арабській усній народній творчості. Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників: Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю / упоряд. К. П. Черемського. Харків : Видавець Олександр Савчук; НЦНК «Музей Івана Гончара», 2017. С. 88–93.
5. Набок М. Українські народні думи: національні особливості сприйняття в процесі міжкультурного спілкування. *Psycholinguistics*. 1018. 24(2). P. 198-217. DOI: <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2018-24-2-198-217>
6. Nabok M. Teaching ukrainian folk dumas at university: analysis in context of intercultural communication. *Advanced Education*. 2020. 7(16). P. 4–8. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.184554>
7. Українські народні думи. Том перший корпусу. Тексти № № 1–13 і вступ Катерини Грушевської. Харків : Державне видавництво України, 1927. 166 с.
8. Швецова А. Національний характер як феномен культури. Сімферополь : Таврія, 1999. 65 с.

Н. А. Німенко, викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян, м. Суми, Сумський державний університет

ВИВЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ ЯК МЕТОД СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Міграційні процеси, що охопили світ протягом останніх десятиліть, відкрили нові можливості для політичного, економічного, культурного розвитку як країн, так і окремих регіонів. Перетин кордонів у пошуках нових знань став невіддільною складовою цих процесів. З'явилися можливості для